

Keresztes László: Gyakorlati magyar nyelvtan

Unkarin kieli. Helsinki, Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1974. 180 l. – Gyakorlati magyar nyelvtan. Debrecen, Debreceni Nyári Egyetem, 1992. 142 l. 2., javított kiadás: 1995. 136 l. – Praktische ungarische Grammatik. Debrecen, Debreceni Nyári Egyetem, 1992. 172 l. 2., verbesserte Auflage: 1995. 164 l. – A Practical Hungarian Grammar. Debrecen, Debreceni Nyári Egyetem, 1992. 173 l. Revised edition: 1995. 163 l.

Az egykori finnországi magyar lektorok – Csúcs Sándor, Márk Tamás, Nyirkos István, Varga Judit és mások – eredményes oktatómunkáját kitűnő nyelvkönyvek fémjelzik. Ezek a nyelvkönyvek azonban természetesen nem helyettesíthettek egy régóta hiányzó, módszeres, modern nyelvtant, hiszen például – hogy ezúttal is első-sorban a finn anyanyelvű érdeklődők igényeire utaljak – Szinnyei József *Unkarin kielioppi* című, egykoron önmagában véve jó nyelvtana (Helsinki 1912, 1950³) századunk hatvanas- hetvenes éveiben már aligha elégíthette ki a várakozásokat.

Jó húsz esztendővel ezelőtt Keresztes László – a Helsinki Egyetem magyar lektoraként 1969-től kezdődően szerzett pedagógiai tapasztalatait az akkortájt legkorszerűbb magyar nyelvtani szakirodalom alkotó felhasználásával párosítva – e hiány pótlására vállalkozott. 1974-ben közzétett „nyelvtana nem korábbi grammatikák összegzése, kivonatolása, hanem önálló, sok új és praktikus elemet, szempontot magában foglaló, modern nyelvtan. Külön értéke, hogy rendszeresen közöl összegző táblázatokat, ábrákat, sokszor jóval többet és szemléletesebben, mint – talán Lotz János úttörő nyelvtanát (Das ungarische Sprachsystem. Stockholm, 1939.) figyelmen kívül hagyva – a forrásul felhasznált művek. Ez az újszerű, tömör és egzakt nyelvtan – a jól megrostált példaanyaggal együtt – a gyakorlati és a tudományos szempont összeegyeztethetőségének jó példája, nyelvünk mai állapotának egyszerű és világos leírása, ...a legkitűnőbb magyar nyelvtanoknak... méltó folytatása” (Zaicz Gábor: Nyelvtudományi Közlemények 78 [1976]: 196–197).

Keresztes – szem előtt tartva a Debreceni Nyári Egyetem célkitűzéseit is (mindezekről külön cikkben számolok be kötetünkben, a 178–183. lapon) – közel két évtizeddel később írt *Gyakorlati magyar nyelvtan* című művével ezt az eredetileg finn nyelven készített

grammatikáját nem csupán magyarra fordította, hanem alkotó módon több helyütt átszerkesztette, rendszeresebbé tette, modernizálta, konkretizálta és kibővítette.

A *Gyakorlati magyar nyelvtan* és vele azonos tartalmú idegen nyelvű változatai öt fejezetre oszlanak.

A *Bevezetés* a magyar nyelv helyét jelöli ki a világ nyelvei között, röviden ismerteti nyelvünk múltját és jelenét, majd felsorolja a más típusú – például indoeurópai – nyelveket beszélők számára a magyar mint idegen nyelv tipológiai és akusztikai jellegzetességeit.

A *Hangtan* előbb a magyar magán- és mássalhangzók hangértékével, oppozícióival és kölcsönhatásával foglalkozik, majd a magyar helyesírás kérdéseit, alapelveit, végül a magyar szótag jellegzetességeit és – vele összefüggésben – a magyar szóhangsúlynak, illetőleg a mondat hanglejtésének az elveit tárgyalja.

Az *Alaktan* az igéktől és az igenevektől kiindulva és a névszókön át a viszonyszóig eljutva sorra veszi az egyes magyar szófajokat, ezek után pedig részletesen elemzi a szótövek és a toldalékok (ragozás, jelezés) valamint a szóalkotás (képzések, összetételek) típusait.

A *Mondattan* tájékoztat a magyar alany-állítmányi, tárgyias, határozós, jelzős szerkezetekről, az alany fajtáiról, s a szintagmákkal kapcsolatban a névelőkről, majd ezt követően a mondatrészek és tagmondatok kapcsolódásakor használatos kötőszókról és utalószókról. A különösen sok új szempontot tartalmazó szintaktikai fejezet a szórend kérdéseinek taglalásával: a „szabad” magyar szórend szabályszerűségeinek – és azok következményeinek – bemutatásával zárul.

A *Táblázatok* című ötödik egység egyrészt a magyar igenevek, a magyar ige- és főnévragozás paradigmáit, másrészt a magyar igék és névszók töltípusait közli, szemlélteti.

A grammatika végén tömör *irodalomjegyzék* és rendkívül részletes, mintaszerűen tagolt, az olvasó számára a keresést – a tanulást – nagymértékben megkönnyítő *tárgymutató* áll.

Keresztes nyelvtana nem a kezdőknek, hanem azok számára nyújt nagy segítséget, akik a nyelvtani alapok és néhány száz szavas alapszókinccs elsajátítása után – a gyakorlati nyelv használatában vagy a szépirodalom tanulmányozásakor – a magyar nyelvtani kérdésekben tanácsstalanok. A magyar grammatikával ismerkedők bizonyára élvezettel tanulmányozzák – többek között – a szerző remekül

megválogatott nyelvi példáit. Keresztes még a példamondatokban szereplő tulajdonnevek kiválasztásakor is ellensége a személytelenségnek, e nevek általában hús-vér emberekre utalnak. A könyvben példás szelekcióval és tömörséggel találhatók meg a legfontosabb magyar nyelvhelyességi és helyesírási tudnivalók, sőt helyet kap bizonyos stilisztikai vonatkozású ismeretanyag is.

Összegzésül: Keresztes Lászlónak 1992-ben három nyelven, a Debreceni Nyári Egyetem kiadásában megjelentetett nyelvtana a mai magyar nyelvnek gondosan megszerkesztett, alapos, de lényeglátó rövidségű bemutatása, megbízható tükre, melyet *a legjobb magyar nyelvtanok egyikének* tartok, és melyet jószívvel ajánlhatok mind az anyanyelvünket oktató magyartanár- és nyelvész kollégák, mind pedig a nyelvünk szerkezete és használata iránt érdeklődést tanúsító külföldi – részben magyar származású – hallgatók figyelmébe.

A magyar, a német és az angol nyelvű műnek 1995-ös évszámot viselő számítógépre átírt „javított második” kiadásai a három évvel korábbi alapkiadásokkal tartalmilag lényegében megegyeznek, de azok néhány apró pontatlanságát, sajtóhibáit értelemszerűen korrigálják. Figyelmet érdemel tehát egyfelől, hogy a Nyári Egyetem kritikus magyartanárai és még kritikusabb hallgatói az első debreceni kiadványok eddigi használata során nem igényeltek a műben semmiféle tartalmi vagy szerkezeti változtatást, illetőleg bővítést. Emellett, másfelől – az is – öröndetes, hogy a további kiadások számára ma lemezen rendelkezésre áll a magyar, a német és az angol nyelvű változat egyaránt.

Zaicz Gábor

TARTALOM – SISÄLLYS

Előszó – Saatteeksi

TANULMÁNYOK A NYELVRŐL – KIELESTÄ

Bakró-Nagy Marianne: Artikuláció – percepció	5
Gheno, Danilo: Az igenlés (és a tagadás) rendszere a finnben és a magyarban	15
Keresztes László: Gondolatok a finn passzívumról	19
Kovács Magdolna: Muistiinpanoja kolmikielisyydestä	31
Labádi Gizella: Nem árulok zsákbamacskát – konstit on monet!	41
Margus, Tiia: Miksi kohtelias puhuttelu on unkariksi vaikeata?	65
Máté József: A magyarul tanuló finnek nyelvtani-stilisztikai típushibáiról	73
Maticsák Sándor–Leskinen, Juha: Eltérő irányhasználat a magyarban és a finnben	87
Nurk, Anu: Magyar és észti igevonatok kontrasztív elemzése	99
Varga Judit: A magyar és a finn udvariassági stratégiáiról: a magyar és a finn megszólítási módok	105

TANULMÁNYOK A NYELVKÖNYVEKRŐL – KIRJOISTA

Fazekas Tiborc: Magyar irodalom a német és a finn anyanyelvűek számára készült magyar nyelvkönyvekben	117
Fischer, Holger: Pusztai és Balaton, paprika és gulyás. A magyar nyelvkönyvek országismereti Magyarország-képe	129
Maticsák Sándor: Megszólítás, köszönés és névhasználat a nyelvkönyvekben	151
Zaicz Gábor: Finn tankönyvek magyarságképe	159

ISMERTETÉSEK – ARVOSTELUJA

Keresztes László: Anu Kippasto–Nagy Judit, Észti nyelvkönyv	163
Leskinen, Juha: Báthory Ágnes–S. Varga Pál, Fonetikai gyakorlatok finneknek – Unkarin kielen ääntämisharjoituksia	169
Seilenthal, Tõnu: Pusztai János, Könyv az észti nyelvrõl	172
Vecsernyés Ildikó: Varga Judit, Gyere velem! (Unkarin kielen jatko-oppikirja)	175
Zaicz Gábor: A Debreceni Nyári Egyetem Hungarolingua-programja	178
Zaicz Gábor: Keresztes László, Gyakorlati magyar nyelvtan	184

PUBLICATIONES

- KULTTUURIN UNKARI** ISBN 951-9362-40-1
Jyväskylä, 1991. pp. 238
Red. Janhila
- HUNGAROLOGISCHE BEITRÄGE 1.** ISBN 951-34-0166-9
Jyväskylä, 1993. pp. 283
Red. Lahdelma–Maticsák–Niinikangas–Parry
ISSN 1-237-0223
- HUNGAROLOGISCHE BEITRÄGE 2.** ISBN 951-34-0426-9
Probleme des Spracherwerbs ISSN 1-237-0223
Jyväskylä, 1994. pp. 165
Red. Keresztes–Lahdelma–Maticsák–Parry
- HUNGAROLOGISCHE BEITRÄGE 3.** ISBN 951-34-0438-2
Finnisch-ugrische kontrastive Untersuchungen ISSN 1-237-0223
Jyväskylä, 1995. pp. 204
Red. Keresztes–Leskinen, J.–Maticsák
- HUNGAROLOGISCHE BEITRÄGE 4.** ISBN 951-34-0584-2
Hungarológia Magyarországon kívül ISSN 1-237-1223
Jyväskylä, 1995. pp. 111
Red. Lahdelma–Maticsák
- HUNGAROLOGISCHE BEITRÄGE 5.** ISBN 951-34-0679-2
Jyväskylä, 1995. pp. 280
Red. Lahdelma–Maticsák
ISSN 1-237-1223
- HUNGAROLOGISCHE BEITRÄGE 6.** ISBN 951-34-0680-6
Finnisch-ugrische kontrastive Untersuchungen II. ISSN 1-237-1223
Jyväskylä, 1996. pp. 187
Red. Keresztes–Maticsák

BESTELLUNGEN – TILAUKSET

UNIVERSITÄT JYVÄSKYLÄ – HUNGAROLOGIE
Seminaarinkatu 15, FIN-40100 Jyväskylä
Tel. (358-41)-601297, 601300
Fax: (358-41)-601291

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO – HUNGAROLOGIA
Seminaarinkatu 15, 40100 Jyväskylä
Puh. (941)-601297, 601300
Fax: (941)-601291

